

2019

Keski - Pohjanmaan kuntien ja Kruunupyyn kunnan
mielenterveys- ja riippuvuusstrategia 2020 -2024

Sisällys

ESIPUHE	3
VISIO JA TAVOITTEET	5
MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN	5
Mielenterveys.....	5
Strategiset tavoitteet mielenterveyden edistämässä.....	6
Fyysiseen ja psyykkiseen hy	6
Valittu menetelmä.....	6
Toimintatavat strategiassa	7
Toimenpiteet	8
RIIPPUVUUSHAITTOJEN EHKÄISY	8
Riippuvuus	8
Aine- ja toiminnalliset riippuvuudet.....	8
Valittu menetelmä.....	9
Strategiset tavoitteet riippuvuushaittojen ehkäisyyn	9
Toimintatavat strategiassa	9
Toimenpiteet	10
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN	10
Mielenterveys- ja päihdepalvelut strategia-alueella	12
Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut.....	13
Strategiset tavoitteet:	13
STRATEGIAN HYVÄKSYNTÄ.....	14
SEURANTA JA TOIMEENPANO	14

Strategian pitkäaikaiseurattavat indikaattorit	15
.....	16
Liite 1 MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN, TAVOITE JA TULOSMATRIISI	16
Liite 2 RIIPPUVUUSHAITTOJEN EHKÄISY, TAVOITE JA TULOSMATRIISI	18
Liite 3 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, TAVOITE JA TULOSMATRIISIN.....	20
LIITE 6. STRATEGIAN LAATINEET TYÖRYHMÄT	23

ESIPUHE

Keski-Pohjanmaan kunnat ja Kruunupyyn kunnat laativat yhteisen, alueellisen hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman.

Osana tätä suunnitelmaa on tämä asiakirja: Keski-Pohjanmaan kuntien ja Kruunupyyn kunnan mielenterveys- ja riippuvuusstrategia 2020-2024¹.

Mielenterveyden edistäminen ja riippuvuushaittojen ehkäisy nähdään osana alueen väestön terveyttä ja hyvinvointia.

Indikaattoritiedon valossa nykytilaa on tarkasteltu neljästä eri näkökulmasta, jotka ovat: ennakointi, kustannukset, toiminta ja vaikuttavuus.

Lasten ja nuorten osalta huomio tulee kiinnittää lapsiperheiden talous- ja asumisoloihin, keskusteluyhteyteen vanhempien kanssa, vanhemman alkoholin käyttöön, koulu-uupumukseen, ahdistuneisuuteen, tupakointiin ja huumeidenkäyttökokeiluihin. Työikäisen väestön kohdalla huolenaiheena nousevat esiin psyykinen kuormittavuus töissä, mielenterveyden haasteet ja tupakointi. Ikääntyneiden osalta huolenaiheena on, eteenkin eläkeikään siirtyvien osalta, alkoholinkulutuksen kasvu. Toiminnan ja talouden näkökulmasta huomio tulee kiinnittää mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämiseen.

Saatavissa olevan indikaattoritiedon lisäksi järjestettiin NYT –seminaari. Seminaarin tavoitteena oli saada mielenterveys- ja päihdesaralla toimivien tahojen näkemykset esiin täydentämään saatavissa olevaa indikaattoritietoa.

Mielenterveys- ja riippuvuusstrategian avulla edistetään mielenterveyttä, vähennetään päihdehaittoja ja linjataan alueella tarvittavia mielenterveys- ja päihdepalveluja. Nykytilaselvitysten pohjalta ohjausryhmä ja neljä strategiatyöryhmää laativat strategiset tavoitteet ja painopisteet mielenterveyttä edistävään työhön ja riippuvuushaittoja vähentävään, ennaltaehkäisevään työhön ja päihde- ja mielenterveyspalveluiden kehittämiseen.

Työtä on koordinoanut Soiten kehittämissyksikkö.

”Avoimuus ja toinen toisensa kunnioittaminen; lyhyellä aikataululla saadaan hyvää aikaan, kunhan löydetään yhteinen sävel tekemiseen”

Jäsen strategiatyöryhmässä

Strategian koordinoijat

Henri Nevalainen, hyvinvointikoordinaattori

---

¹ Strategia on suunnitelma, jonka avulla pyritään saavuttamaan tietty, haluttu päämäärä. Laadittua asiakirjaa toteutetaan päämäärätietoisesti kaikessa organisaation toiminnassa, sen kaikilla toimitasoilla.

Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi suunnitelmaa seurataan valittujen mittareiden avulla ja sitä voidaan tarvittaessa joustavasti muuttaa toimintaympäristön muuttuessa. Parhaimmillaan strategia on tiivistetty muutamaan lauseeseen, jotka on helppo muistaa ja sisäistää. Tavoitteet ovat selkeät ja ytimekkäät, menetelmät ovat tiedossa ja strategiaan on kirjattu vastuutahot ja seuranta.

Saara Lång, kehittämissuunnittelija

Käsitteet:

Strategia on suunnitelma, jolla kuvataan haluttu päämäärä ja päämäärän saavuttaminen. Suunnitelma sisältää tavoitteen, toimintatavan ja seurannan.

Hyvinvointi on yksilön subjektiivinen kokemus omasta tai läheisen elämänlaadusta. Hyvinvoinnin osatekijöitä voivat olla esim. terveys, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen ja kokemus onnellisuudesta sekä fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten voimavarojen riittävydestä suhteessa päivittäisten toimintojen ja elämän asettamiin vaatimuksiin. Hyvinvoinnin käsitettä voidaan käyttää myös eri väestöryhmien aineellista tai sosiaalista hyvinvointia kuvaaviin mittareihin, joita voivat olla esimerkiksi elinolot, työllisyys, työolot, toimeentulo.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimintaa, jolla tuetaan ihmisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen.

Mielenterveystyö vahvistaa mielenterveyttä ja vähentää mielenterveyteen kohdistuvia uhkia. Mielenterveystyöhön kuuluvat mielenterveyttä edistävä työ ja mielenterveyden häiriöiden ehkäisy sekä mielenterveyspalvelut.

Riippuvuus, tässä strategiassa, käsitetään haitallisena toimintana, joka on muodostunut johonkin päihdyttävään aineeseen tai toimintaan. Riippuvuuden syntymiselle altistavat niin perinnölliset tekijät kuin sosiaalisen oppimisen kautta saadut kokemukset lapsuudessa ja nuoruudessa. Riippuvuus voi syntyä myös aikuisiällä reaktiona erilaisiin elämänkriiseihin. Sitä ylläpitävät mielihyvän kokemukset (välitön mielihyvä), uskomukset kyseisen aineen/ toiminnan ylivoimaisuudesta (lisääntyvistä haitoista huolimatta) sekä omaksuttu elämäntapa.

Ehkäisevä päihdetyö vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää päihteettömiä elämäntapoja.

Päihdehuolto ehkäisee ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja, edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta sekä tarjoaa päihdehuollon palveluja.

VISIO JA TAVOITTEET

Visio: ***Yhdessä ihmisen asialla***

Päätavoitteet:

1. Mielen terveys tutuksi – arkikeskusteluun ja kansalaistaidoksi
2. Lasten ja nuorten suojeleminen vastuulliseen aikuisuuteen
3. Mielen hyvinvointi –apu ja tuki oikeaan aikaan

MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN

- *Merkityksellinen elämä-*

Mielen terveys

”Mielen terveys ei ole pysyvä ominaisuus, vaan koko elämän ajan muotoutuva. Mielen terveyteen vaikuttavat monet sosiaaliset ja taloudelliset, biologiset ja ympäristötekijät. Suotuisissa olosuhteissa psyykkiset voimavarat lisääntyvät ja epäsuotuisissa ne ovat uhattuna. Myös esimerkiksi työ ja toimiva terveydenhuolto suojaavat mielen terveyttä. Mielen terveyteen liittyviä tietoja ja taitoja, kuten selviytymis- ja ongelmanratkaisutaitoja, voi myös oppia ja opettaa”².

Mielen terveyden edistämällä tarkoitetaan yksilöön, väestöön, yhteisöihin ja elinympäristöön kohdistuvaa toimintaa, jonka tavoitteena on terveyden, työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja mielen terveyden vahvistaminen. Elinolosuhteita kehitetään niin, että ne ehkäisevät ennalta mielen terveyden häiriöiden syntyä.

---

² STM 6/ 2020, Kansallinen mielen terveysstrategia ja itsemurhein ehkäisyohjelma 2020 -2030

Strategiset tavoitteet mielenterveyden edistämässä

1. Mielenterveys nähdään terveyden perustana, voimavarana ja positiivisena mielenterveytenä, joka kuuluu kaikille fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin
2. vinvointiin/ pahoinvointiin liittyvät haasteet tunnustetaan tasa-arvoisina
3. Mielenterveyden haasteisiin liittyvä stigma pienenee

Valittu menetelmä

Mielenterveyden edistämiseksi ja mielenterveys- ja päihdehäiriöiden ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi tarkoitettuja menetelmiä ja hyviä käytäntöjä on tarjolla lukuisia³:

Lapset ja nuoret

Mielenterveyden edistäminen on lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämäntilanteen vahvistamista.

- mielenterveyttä tukevan toimintakulttuurin luominen, kohdennettu tuki tarvittaessa
- lapsen ja nuoren tunne-, vuorovaikutus- ja mielenterveysosaaminen
- vertaistoiminta ja osallisuus
- opiskeluhoitotyö ja mielenterveyspalvelut

Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö sekä lievien ja keskivaikeiden mielenterveyden häiriöiden hoitaminen kuuluu terveydenhuollon ammattilaisen työhön opiskeluterveydenhuollossa. Toimivaksi koetaan psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotto oppilaitoksessa tai matalan kynnyksen palveluissa⁴.

Työikäiset

Mielenterveyden edistäminen on itsetunnon, elämäntilanteen ja optimismin vahvistamista

---

³ Mielenterveyden edistäminen, www.thl.fi

⁴ THL, TYÖPAPERI 19/2016, Outi Kanste, Henna Haravuori, Maire Kolimaa, Helena Vormaa, Susanna Fagerlund-Jalokinos, Jaana Suvisaari, Essi Muinonen & Mauri Marttunen
Mielenterveys- ja päihdetyö opiskeluterveydenhuollossa - Palvelut, menetelmät ja yhteistyö

- mielekäs toiminta
- kyky solmia tyydyttäviä sosiaalisia suhteita
- taito kohdata vastoinkäymisiä

Mielenterveyttä edistäviä tekijöitä vahvistetaan vahvistamalla fyysisen, sosiaalisen, emotionaalisen ja psyykkisen terveyden tasapainoa

- kehittämällä selviytymistaitoja
- parantamalla elämänlaatua ja tyytyväisyyttä
- tukemalla hyvää itsetuntoa ja hyvinvoinnin tunnetta
- noudattamalla terveellisiä elintapoja
- lisäämällä sosiaalista tukea
- lisäämällä taloudellista turvallisuutta
- luomalla tukea antavat asumisolosuhteet ja elinympäristö

Ikääntyneet

Ikääntyneet ovat itse nimenneet useita keskeisiä tekijöitä, jotka edistävät mielenterveyttä ja hyvinvointia vanhemmalla iällä⁵

- perhesuhteet ovat tärkein mielenterveyttä tukeva tekijä
- myönteinen asenne ja elämän arvostaminen
- itsenäisyys ja valinnan mahdollisuus mm. eläkkeelle jäämisen ja asumisen suhteen
- muutosten hyväksyminen ja suvaitseminen
- oppiminen ja opiskelu
- liikunta ja fyysinen aktiivisuus
- luovuus ja kulttuuri
- ihmissuhteet ja mielekäs osallistuminen

Toimintatavat strategiassa

1. Arjen tuki perheille elämäntilanteisiin liittyvissä haasteissa
2. Mielenterveyden edistämisen teema toiminnallisiin vanhempain iltoihin
3. Henkilöstön mielenterveysosaamisen vahvistaminen kaikilla tasoilla

---

⁵ THL, Nina Tamminen & Pia Solin (toim.) Mielenterveyden edistäminen ikääntyneiden asumis- ja hoivapalveluissa, 2013

4. Mielen terveyden ensiapukoulutus ensiapukoulutuksen tasolle
5. Mielen terveys- ja päihdepalveluiden hyvä koordinointi

Toimenpiteet

Menetelmä ja toteutus tavoitteen saavuttamiseksi on esitelty Tavoite ja tulosmatriisissa, liite 1.

RIIPPUVUUSHAITTOJEN EHKÄISY

- *Vapaus on valinnanmahdollisuus* –

Riippuvuus

Riippuvuus, tässä strategiassa, käsitetään haitallisena toimintana, joka on muodostunut johonkin päihdyttävään aineeseen tai toimintaan. Riippuvuuden syntymiselle altistavat niin perinnölliset tekijät kuin sosiaalisen oppimisen kautta saadut kokemukset lapsuudessa ja nuoruudessa. Riippuvuus voi syntyä myös aikuisiällä reaktiona erilaisiin elämäntilanteisiin. Sitä ylläpitävät mielihyvän kokemukset (välitön mielihyvä), uskomukset kyseisen aineen/ toiminnan ylivoimaisuudesta (lisääntyvistä haitoista huolimatta) sekä omaksuttu elämäntapa.

Ehkäisevä päihdetyö vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää päihteettömiä elämäntapoja.

Aine- ja toiminnalliset riippuvuudet

Riippuvuushaittojen ehkäisy, ehkäisevä päihdetyö, vaatii laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken, ei pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon sisäistä ja kuntien välistä vaan myös yhteistyötä sivistystoimen, elinkeinoelämän, järjestöjen, seurakuntien ja eri yhteisöjen kanssa.

Strategiaan valittu tulokulma, riippuvuushaittojen ehkäisyssä, perustuu valtakunnalliseen Pakka-toimintamalliin, jossa painopiste on alkoholin, tupakan ja rahapelien käytön ehkäisemisessä. Toimintamalli jakautuu kahteen toimintalinjaan; asenteisiin vaikuttamisessa ja saatavuuteen puuttumiseen

Valittu menetelmä

PAKKA toiminta valittiin riippuvuushaittojen ehkäisyyn, koska se on tutkimusten mukaan toimiva menetelmä ehkäisevässä päihdetyössä⁶. Arvioinnin mukaan PAKKA-toiminnalla alaikäisten alkoholin saatavuus on vähentynyt, humalaisille anniskelu on tiukentunut ravintoloissa, raittius on lisääntynyt ja nuorten aikuisten juomatavat ovat siistiytyneet sekä yöaikaiset ravintoloiden väkivallanteot ja päivystyspoliklinikkakäynnit ovat vähentyneet⁷

PAKKA-toimintamallin jalkauttamisesta on THL:n laatima ohjeistus⁸. Ohjeistusta hyödynnetään toiminnan jalkauttamisessa Keski-Pohjanmaan ja Kruunupyyn alueelle. Alueellista toimintamallin toteutusta tehdään kahdessa PAKKA-toimintamallin työryhmässä, jotka ovat kysyntä- (asenteisiin vaikuttaminen) ja tarjontatyöryhmä (saatavuuteen vaikuttaminen). Työryhmät on koottu siten, että niissä on huomioitu kaikki Soiten jäsenkunnat.

Strategiset tavoitteet riippuvuushaittojen ehkäisyyn

Lasten ja nuorten suojeleminen vastuulliseen aikuisuuteen

Välittävä, yhteisöllinen ja turvallinen elämä asenteisiin ja toimintatapoihin vaikuttamalla.

Toimintatavat strategiassa

Saatavuuteen vaikuttaminen

- Kehitetään yritysten toimintamallia vastuulliseen alkoholin ja rahapelien myyntiin. Toimintamallia juurrutetaan yritykseen niin, että henkilöstö toimii saman ohjeen mukaan. Tämä edellyttää yrityksen sitoutumista toimintamalliin sekä sen jatkuvaa seuranta.
- Järjestetään koeostoja (mystery shopping) alkoholin ostoista ja rahapelien pelaamisesta vähittäismyynnissä. Saatu palaute annetaan yrittäjille. Yhteistyö tehdään oppilaitosten ja alkoholivalvonnan kanssa.
- Anniskelupaikkojen arviointi oppilaitosyhteistyönä (anniskelu, ikärajavaivonta, siisteys, ohjelmatarjonta, kehittämis ehdotukset)
- Kouluihin ja oppilaitoksiin laaditaan yhtenäinen toimintaohje nikotiini- ja päihteidenkäyttöön puuttumiseen

---

⁶ STM 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. 2015. Saatavilla: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74726/STM_EPT-kansi_sisus_nettipdf?sequence=1&isAllowed=y

⁷ RAITASALO, Kirsimarja, HUHTANEN, Petri ja AHLSTRÖM, Salme 2012. Nuorten päihteiden käyttö sekä käsitykset niihin liittyvistä riskeistä ja saatavuudesta. Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 1995-2011. Yhteiskuntapolitiikka 77:1, s. 72-80

⁸ THL 2013. Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisy – Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalli. 2013. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114767/URN_ISBN_978-952-302-044-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Asenteisiin vaikuttaminen

- Riskiryhmien tunnistaminen ja heille tarjottava tuki (vanhemmuuden tuki, järjestöjen ja harrastustoiminnan tuleminen mukaan arkeen)
- Ennaltaehkäisevä työ ja valistus suunnitelmallista, säännöllistä ja organisoitua kohderyhmät huomioiden
- Riittävät matalankynnyksen palvelut, palvelujen kattavuus ja palveluista tiedottaminen (mediayhteistyö/ tiedottamissuunnitelma)

Toimenpiteet

Menetelmä ja toteutus tavoitteen saavuttamiseksi on esitelty Tavoite ja tulomatriisissa, liite 2.

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN

- *Tarvittava palvelu oikeaan aikaan, oikeassa paikassa* -

Mielenterveyshäiriö on sairaus jolle ovat ominaisia mielen toimintoihin tai käyttäytymiseen liittyvät oireet ja toimintakyvyn heikkeneminen. Mielenterveystyö kohdistuu yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämiseen sekä mielisairauksien ja mielenterveydenhäiriöiden ehkäisemiseen, lievittämiseen ja parantamiseen. Mielenterveystyöhön kuuluu lääketieteellisin perustein arvioitava mielenterveyden häiriön tai sairauden arviointi ja siihen annettavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, mielenterveyspalvelut.

Vuosittain 1,5 prosenttia suomalaisista sairastuu johonkin mielenterveyden häiriöön. Joka viides suomalainen sairastaa jotakin mielenterveyden häiriötä. Ainakin joka kymmenes tai ehkä jopa joka viides suomalainen kokee elämänsä varrella ainakin yhden vakavan masennusjakson⁹. Noin puolet aikuisiän mielenterveyshäiriöistä on alkanut jo ennen 14 vuoden ikää ja noin kolme neljästä ennen 24. ikävuotta. Mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä. Eri tutkimusten mukaan noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä. Yleisimmät nuorten mielenterveyshäiriöt ovat mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt¹⁰.

---

⁹ Duodecim, Terveyskirjasto, Mielenterveyden häiriöt

¹⁰ THL, Mauri Marttunen, Taina Huurre,

Thea Strandholm, Riitta Viialainen (toim.): Nuorten mielenterveyshäiriöt
Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille, 2013

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien ehkäisyssä, havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa neuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat tärkeässä asemassa. Mielenterveyspalveluissa olevista asiakkaista n. puolet käyttää perusterveydenhuollon palveluja¹¹.

Perus- ja työterveyshuolto tukee työikäisen väestön mielenterveyden ylläpitämistä ja ongelmien ehkäisyä.

Perustason mielenterveyspalvelujen vahvistamisessa keskitytään hoidon sisältöihin ja palvelupolkuihin niin, että saadaan asiakkaan/ potilaan kannalta tarkoituksenmukainen ja hänen tarpeeseensa vastaava toiminnallinen kokonaisuus (arviointi, hoito- ja kuntoutus, muu tarvittava tuki). Tämä edellyttää konsultaatiotoiminnan vahvistamista, koulutusta ja strukturoitujen työmallien kehittämistä niin, että yleislääkärit psykiatristen sairaanhoitajien tuella pystyisivät vastaamaan potilas-/asiakasvirtaan.

Tulevaisuuden tavoitteena on, että mielenterveyspotilaan ja päihdeasiakkaan hoitoketju alkaa hyvinvointikeskuksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema *Kiireettömän hoidon perusteet* antaa selkeän ohjeistuksen perus- ja erityistasolla tehtävästä työstä¹². Tähän tähdäten koulutetaan ja kehitetään toimintamalleja niin, että on edellytykset toimia kansallisten suositusten mukaisella työnjaolla perus- ja erityispalveluiden välisessä integraatiossa.

Päihderiippuvuus voi kehittyä eri aineisiin, joita voivat olla mm. nikotiini, alkoholi, bentsodiatsepiinit, kannabis, opiaatit, amfetamiini.

Riippuvuuden synnyttyä päihteen käyttöä on vaikea hallita (aloitus, määrät, käytön lopettaminen) ja käyttöä jatketaan siitä seuraavista terveydellisistä, sosiaalisista ja taloudellisista haitoista huolimatta. Päihderiippuvuuteen liittyy toleranssin kehittyminen aineeseen, vieroitusoireet käytön loppuessa ja vaikeus tunnistaa tai myöntää päihderiippuvuudesta aiheutuvia haittoja.

Päihdehuolto ehkäisee ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja, edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta sekä tarjoaa päihdehuollon palveluja.

Päihdepalveluja on saatavana sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksena ja neuvontana, päihdeettömyyttä tukevana tai ongelmakäytön haittoja vähentävinä sosiaalipalveluina, päihteiden aiheuttamien sairauksien tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalveluina tai päihdehuollon erityispalveluina.

Päihdepalvelumuotoja ovat katkaisuhuolto/selviämis- ja vieroitusahoito, avopalvelut, laituskuntoutus, asumispalvelut, sekä hoitoa ja kuntoutusta tukevat muut palvelut.

Asiakkaan palvelun tarve vaihtelee riippuvuuden kehittyessä. Väliintuloja haitallisen riippuvuuden syntymiseen voidaan hahmottaa janalla, jossa toisessa päässä on ehkäisevä päihdetyö ja toisessa päässä päihdehuollon erityispalvelujen tarve.

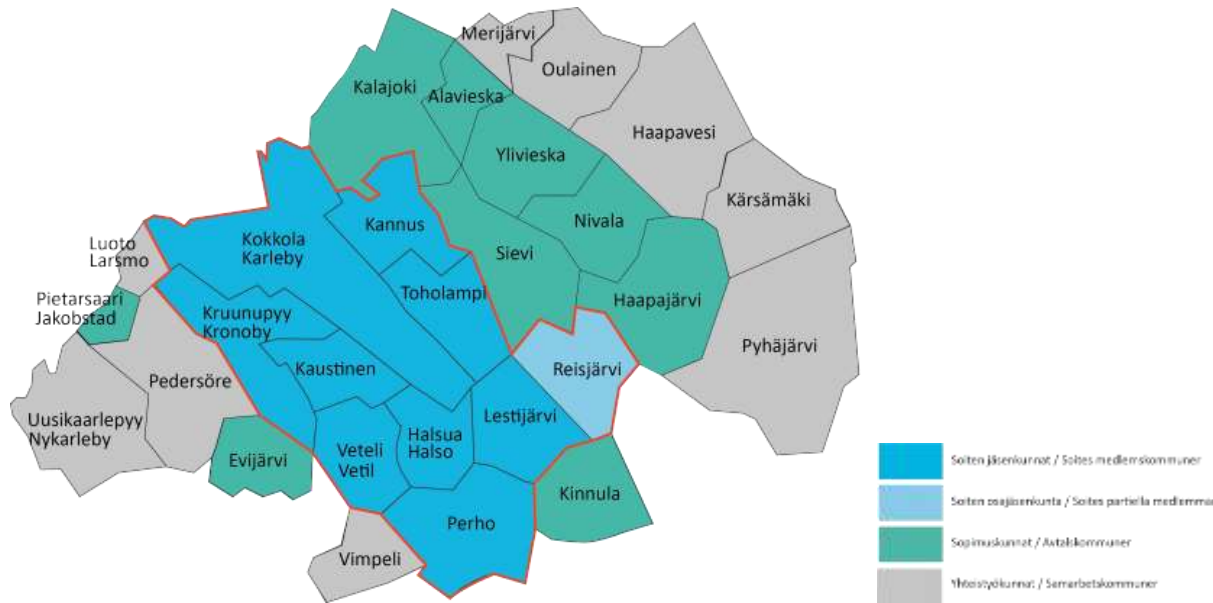
¹¹ Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla – integraatio hanke. Kyseessä on Oulun kaupungin ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin integraatiohanke, jossa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluja katsotaan yhtenä kokonaisuutena asiakkaan ja potilaan näkökulmasta. Nykytilaa selvittäessä todettiin, että 10 000 mielenterveyspalveluja käyttävästä asiakkaasta n. 50% käytti perusterveydenhuollon palveluja.

¹² Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2/2019: Yhtenäiset, kiireettömän hoidon perusteet

Mielenterveys- ja päihdepalvelut strategia-alueella

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalukuntayhtymä Soite on maakunnallinen perus- ja erikoispalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhteen liittävä kuntayhtymä. Soiteissa palvelut yhdistetään asiakas- ja potilaslähtöisellä tavalla, jossa sekä sosiaali- että terveydenhuollon yksiköt toimivat tiiviissä moniammatillisessa yhteistyössä. Tavoitteena on asiakas- ja potilaslähtöinen palvelujärjestelmä, jossa saadaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä perus- ja erikoispalveluiden raja-aitoja madallettua ja tuotettua palveluita maakuntamme ja lähialueen väestölle entistä saumattomampien palveluketjujen muodossa.

Jäsenkuntia Soite-kuntayhtymässä on kymmenen, joiden yhteenlaskettu väestöpohja on noin 78 000 henkilöä, mutta käytännössä Soite-kuntayhtymään kuuluva erikoissairaanhoidon osa, Keski-Pohjanmaan keskussairaala, on lähin päivystävä sairaala noin 200 000 asukkaalle. Soiteissa työskentelee noin 3800 eri alan ammattilaista, suurimpina ryhminä hoitotyön henkilöstö sekä lääkärit. Henkilöstöstä noin 200 on mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Perhekeskuspalvelut järjestävät psykiatrasta erikoishoitoa Soiten jäsen- ja osajäsenkuntien lisäksi sopimus- ja yhteistyökunnille.

Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut

Mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut on järjestetty integroidusti. Toiminnot organisaatiossa on keskitetty Perheiden palveluiden toimialueelle, jossa palvelualueina on perhekeskuspalvelut, lasten ja nuorten sairaala, aikuissosiaalityö, perhetukipalvelut ja lastensuojelu, psykologipalvelut, psykiatria ja päihdepalvelut. Perheiden palveluiden toiminta-ajatuksena on edistää lasten, nuorten, aikuisten ja perheiden terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta laadukkailla, joustavilla ja moniammatillisilla palveluilla yhteistyössä yksilöiden, perheiden ja heidän läheistensä kanssa¹³.

Päihdepalveluja on saatavana sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksena ja neuvontana, päihdeettömyyttä tukevin tai ongelmakäytön haittoja vähentävinä sosiaalipalveluina, päihdeiden aiheuttamien sairauksien tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalveluina tai päihdehuollon erityispalveluina.

Päihdepalvelumuotoja ovat katkaisuhoido/selviämis- ja vieroitushoito, avopalvelut, laituskuntoutus, asumispalvelut, sekä hoitoa ja kuntoutusta tukevat muut palvelut. Palvelujen järjestämisessä kiinnitetään huomiota kaksikielisten palveluiden saatavuuden lakisääteiseen veloitteeseen.

Strategiset tavoitteet:

Varhainen tuki: *Mielenterveys- ja/tai päihdeongelmaan apua tarvitseva asiakas/ potilas saa tarvitsemansa palvelun oikeaan aikaan oikeasta paikasta.*

Riskissä olevien lasten, nuorten ja perheiden tunnistaminen ja heille annettava varhainen tuki nähdään tärkeänä.

Henkilöstön, niin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kuin kuntien sivistyspalvelujen, mielenterveysosaamista halutaan kehittää. Järjestöjen rooli harrastustoiminnan tukemisessa on myös osa merkittävää varhaista tukea.

Opiskeluterveydenhuollossa on hyvä ottaa käyttöön liikkuvia ja konsultatiivisia työmuotoja, jotka tukevat opiskeluterveydenhuollon ammattilaisia opiskelijoiden mielenterveys- ja päihdeongelmien hoidossa. Tärkeänä pidetään verkostopalavereita nuorisopsykiatrisen erikoissairaanhoidon kanssa hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi.

Toimivat palvelut: *Integroitu, toimiva ja koordinoitu palvelujärjestelmä*

Menetelmä ja toteutus tavoitteen saavuttamiseksi on esitelty Tavoite ja tulosmatriisissa, liite 3.

---

¹³Soite, Perheiden palvelut, BSC- 2018-2020, Toiminta-ajatus

STRATEGIAN HYVÄKSYNTÄ

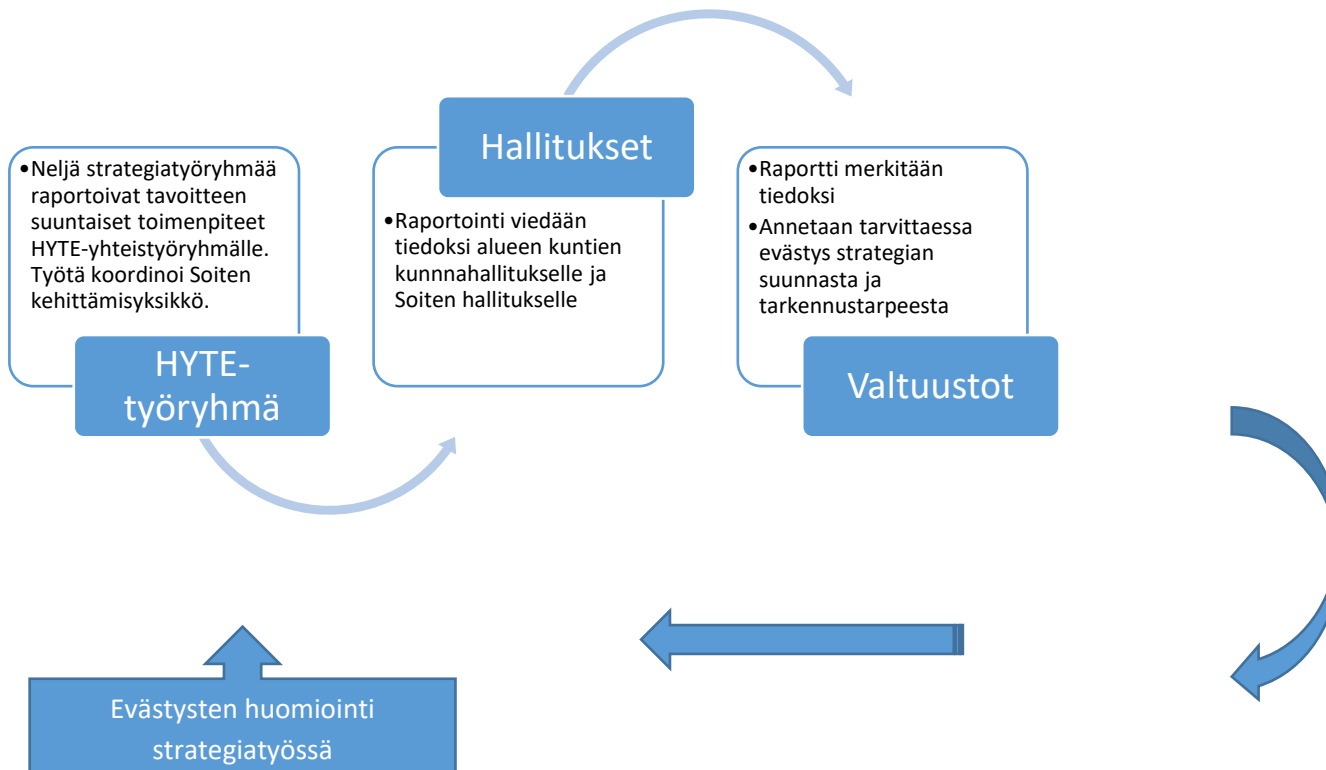
Mielenterveys- ja riippuvuusstrategia on osa alueellista hyvinvointisuunnitelmaa. Hyvinvointisuunnitelman hyväksyy Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysterveyspalvelukuntayhtymä Soiten valtuusto, hallituksen esityksestä.

Suunnitelmat lähetetään, päätöksenteon jälkeen, kuntien kunnanhallituksille ja valtuustoille omalta osaltaan hyväksyttäväksi.

SEURANTA JA TOIMEENPANO

Keski-Pohjanmaan kuntien ja Kruunupyyn kunnan mielenterveys- ja riippuvuusstrategiaa 2020-2024 seurataan vuosittaisella raportoinnilla.

Raportointi koostuu tavoitteiden ja toimenpiteiden tarkastelusta. Ohjausryhmä valitsee vuosittain tärkeimmät toimenpiteet strategiatyöryhmien suunnittelemissa toimenpiteistä. Vuosien 2021 ja 2024 raportoinnista huomioidaan pitkäaikaisseurannan indikaattori kolmesta näkökulmasta: ennakointi, toiminta, kustannukset, ja vaikuttavuus. Indikaattoritieto päivittyy alueellisessa, sähköisessä hyvinvointikertomuksessa.

Strategian pitkäaikaiseurattavat indikaattorit

Pitkää ajanjaksoa koskevat indikaattorit tarkastellaan vuosina 12/2021 ja 12/2024. Teemoina ovat ennakointi, kustannukset, toiminta ja vaikuttavuus.

ENNAKOINTI	KUSTANNUKSET	TOIMINTA	VAIKUTTAVUUS
Koulu-uupumus Ahdistuneisuus Tupakointi Huumeidenkäyttökokeilu Vanhemman alkoholinkäyttö	Päihdehuolto Mielenterveyspalvelut Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset	Päihdehuollon avo- ja laitoskuntoutus Mielenterveyspalvelut, psykiatrian erikoissairaanhoidon palvelut	Mielenterveysongelmien esiintyvyys Työikäisten tupakointi Työikäisten alkoholinkäyttö Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja vuodeosastoilla hoidetut potilaat

= Ohjausryhmän valitsemat kohteet ensimmäiselle toimintavuodelle 2020

Liite 1 MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN, TAVOITE JA TULOSMATRIISI

TAVOITE JA TULOSMATRIISI/ MIELENTERVEYDEN EDISTÄMINEN		
MENETELMÄ	TOTEUTUS	VASTUUTAHO
Arjen tuki perheille elämäntilanteisiin liittyvissä haasteissa (vanhemmuuden tuki oikea-aikaisesti, erityisryhmät huomioiden)	Yhteisöllinen työ, vertaistuki, ryhmätoiminta ammattilaisten johdolla (vertaistukiryhmät, koulujen kerhotoiminnan tuki). Parisuhteen tukeminen, perhevalmennus Lapsiperheiden palveluohjaus, APUA- nappi (asiakaspalvelua perheen ongelmatilanteissa) Hyödynnetään olemassa olevia malleja yhteistyössä (yhdistykset, koulut) Vertaistukiryhmien kartoittaminen ja niistä tiedottaminen. Sosiaalisen median hyödyntäminen.	Alueellinen HYTE (Soite peruspalvelut, sivistyspalvelut, perhekeskustiimit, LAPE yhteistyöryhmä, perheasiainneuvottelukeskus)
Mielenterveyden edistämisen teema toiminnallisiin vanhempain iltoihin	Hyödynnetään opiskelijoita projekteissa (suunnittelevat projektina vanhempainiltoja päiväkoteihin, kouluihin). Hyödynnetään kokemusasiantuntijoita ja vertaistukea. Sosiaalisen median hyödyntäminen.	Alueellinen HYTE-työryhmä
Henkilöstön (sosiaali- ja terveydenhuolto, sivistystoimi) mielenterveysosaamisen vahvistaminen kaikilla tasoilla	MTEA-koulutus järjestetään kasvatus-, opetus- ja hoitohenkilökunnalle (vastuutetaan työnantajia) Edistetään Mielenterveyden ensiapukoulutuksen saamista ensiapukoulutuksen tasolle (SPR). Alueella tuetaan mielenterveys- ja päihdetyön erikoistumiskoulutusta (AMK)	Alueellinen HYTE- työryhmä yhteistyössä Suomen Mielenterveys ry (Mieli ry), CENTRIA
Mielenterveyden ensiapukoulutus ensiapukoulutuksen tasolle	MTEA-koulutus kansalaistaidoksi. Sosiaalisen median hyödyntäminen.	Alueellinen HYTE- työryhmä, järjestöt, Mieli ry
Ohjattu toiminta eläkeläisille	Tuetaan kotona-asumista ja positiivista mielenterveyttä mahdollisuudella kuljetukseen (tapahtumat, harrastukset)	Soiten avopalvelut ja palvelunohjaus

Vertaistukea ja osallisuutta työttömille, sekä itsensä yksinäisiksi kokeville	Lisätään osallisuutta antamalla tietoa vertaisryhmistä, tuetaan vertaisryhmien perustamista	HYTE-koordinaattorit, TE-toimisto, kaupungin työllisyyspalvelut, työttömien terveydenhuolto
"Mielenterveysliikuskelu"	<p>Keskipohjalainen HYVÄ MIELI – päivä työyhteisölle (Mielenterveysviikko 47).</p> <p>Työikäisille annetaan mahdollisuus mielenterveyden edistämiseen (esim. TYKY/TYHY-päivien teema), työnantajille kohdistetaan mielenterveyden edistämisen merkitystä työyhteisössä ja annetaan erilaisia toimintamalleja käyttöön.</p> <p>Alueellinen vanhempainilta lasten ja nuorten mielenterveyden edistämiseen liittyen (vanhempainilta vaihtelee vuosittain ehkäisevän päihdetyön viikon ja mielenterveysviikon välillä)</p>	Soiten hyvinvointikoordinaattori + alueellinen HYTE-työryhmä, työnantajat, järjestöyhteistyö, mielenterveysviikon suunnittelutyöryhmä

Liite 2 RIIPPUVUUSHAITTOJEN EHKÄISY, TAVOITE JA TULOSMATRIISI

TAVOITE JA TULOSMATRIISI/ ASENNETASO		
MENETELMÄ	TOTEUTUS	VASTUUTAHO
Suunnitelmallinen, säännöllinen ja organisoitu valistus ja ennaltaehkäisevä työ riippuvuushaitoissa (alkoholi, huumeet, tupakka, nuuska, pelaaminen)	Sosiaali- ja terveydenhuollossa mielenterveys- ja päihdehaasteiden tunnistaminen ja puheeksioton vahvistaminen Riippuvuuksiin liittyvä opetus/kasvatus on osa koulujen opetussuunnitelmaa. Sisällytetään ehkäisevä päihdetyö koulujen ja oppilaitosten vuosikelloon (esim. PEPP-portaali) Kartoitetaan valistus- ja ennaltaehkäisevää työtä tekevät tahot. (järjestöt, seurakunnat, viranomaiset, poliisi) Harrasteryhmien päihdepelisäännöt Hyödynnetään valtakunnalliset kampanjat (EPT-viikko 45)	Soiten kehittämissyksikkö Alueellinen HYTE-tiimi, kuntien sivistyspalvelut (1-4)
Riskiryhmät ja niiden tunnistaminen	Tunnistetaan ylisukupolvisuus, luki- ja oppimisvaikeudet, ADHD, opiskelun nivelvaiheessa olevat oppilaat, mahdolliset koulupudokkaat Tunnistetaan vanhemmat, joilla ei ole mahdollisuutta antaa lapsille kehitystä ja kasvua suojaavia tekijöitä -> vahvistetaan vanhemmuutta eri rooleissa- Asiantuntijaverkoston kokoaminen ja käynnistäminen (laaja näkökulma, eri ikäryhmät, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen)	SOITE/Johtava psykologi ja työryhmä Sivistyspalvelut Alueellinen HYTE-työryhmä
	Savuttomien työyhteisöjen edistäminen	HYTE-työryhmät
Riittävät matalakynnyksiset palvelut: lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantaminen (mahdollisuus tilojen ja välineiden käyttöön, ohjattu harrastustoiminta, liikunnan ja luovan toiminnan mahdollistaminen), palvelujen kattavuus ja niistä tiedottaminen	Vanhemmuuden tukeminen rajojen asettamisessa sekä lapsen kehityksellisiin tarpeisiin vastaamisessa Lapset puheeksi toimintamallin käyttöönoton tukeminen ja seuranta Lisätään osaamista puheeksi ottamiseen Moniammatillisen yhteistyön parantaminen Jalkautetaan koko toiminta-alueelle matalankynnyksen palvelut (kustannusten jakaminen, lapsi- ja nuoribudjetointi) Lisätään osaamista tiedottamiseen Kuntalaisten/ järjestöjen mukaan ottaminen tiedottamiseen	Soite/ perheiden palvelut

TAVOITE JA TULOSMÄÄRITYS/ SAATAVUUS JA HAITTOJEN VÄHENTÄMINEN		
MENETELMÄ	TOTEUTUS	VASTUUTAHO
Laaditaan yrityksille toimintamalli vastuulliseen alkoholin ja rahapelien myyntiin	Järjestetään alueen alkoholielinkeinolle koulutus (omavalvonta ja siihen liittyvä suunnittelu, huumeet ja sekakäyttö, turvallisuus)	AVI, City-Kokkola, Alueellinen hyvinvointityöryhmä, vartiointiliikkeet, Vuodet 2020 ja 2023
Järjestetään koeostoja (mystery shopping) alkoholin ostoista ja rahapelien pelaamisesta vähittäismyynnissä	Suoritetaan arviointi oppilaitosyhteistyönä	City-Kokkola, Ehyt ry, Alueellinen hyvinvointityöryhmä Vuodet 2020 ja 2023
Anniskelupaikkojen arviointi oppilaitosyhteistyönä (anniskelu, ikäraja- ja valvonta, siisteys, ohjelmatarjonta, kehittämis- ja muutokset) Yhteistyö alkoholielinkeinojen kanssa riippuvuushaittojen vähentämiseksi	Kokkolan paras terassi – kilpailu Vuoden keskipohjalainen kesäterassi – valinta Perusteena: <ul style="list-style-type: none"> • alkoholilain mukainen toiminta • alkoholisäntöjen vaikuttaminen • turvallisuuden ja omavalvonnan esiin nostaminen 	City-Kokkola, Ehyt ry, Alueellinen hyvinvointityöryhmä, Centria (restonomikoulutuslinja) 2020, 2021, 2022, 2023
Yleisten paikkojen turvallisuuden lisääminen	Perustetaan poikkisektoraalinen työryhmä, joka laatii toimintamallin (esim. toiminta akuuttitilanteissa)	Soiten kehittämissyksikkö/yhteistyössä turvallisuuspäällikön kanssa, ensihoito, Pohjanmaan poliisilaitos, vartiointiliikkeet, taksit, portsarit, City Kokkola, kunnanjohtajat

Liite 3 MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, TAVOITE JA TULOSMATRIISIN

TAVOITE JA TULOSMATRIISI/ MIELENTERVEYS JA PÄIHDEPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN		
MENETELMÄ	TOTEUTUS	VASTUUTAHO
Integroitu, toimiva ja koordinoitu palvelujärjestelmä	Tunnistetaan varhaisessa vaiheessa luki- ja oppimisvaikeudet*. Toimintamallin laadinta ja käyttöönotto yhteistyössä Soiten ja sivistystoimen kanssa.	Johtava psykologi, työryhmä (2020-2021)
	Toimintakykyä ja osallisuutta tukevia palveluja luki- ja oppimisvaikeuksista kärsiville asiakkaille, joilla on oppimisvaikeuksien ohella mielenterveys- ja/tai päihdeongelmaa. Näitä palveluja ovat selkeiden tekstien käyttö palveluissa, sosiaalityön saaminen lähipalveluna, kevyt tuettu asuminen ja kotiin tuotavat palvelut, asumisen tukena oleva sosiaalinen kuntoutus, matalankynnyksen kohtaamispaikat, mahdollisuus osallisuuteen esim. Kaiku- korttitoimintamallin vakiinnuttaminen ja laajentaminen koskemaan kulttuuripalvelujen lisäksi liikuntapalveluja. Rakennetaan yhteistyössä palveluntarpeen arviointia, palvelupolkuja ja resursoidaan aikuisten sosiaaliseen kuntoutukseen. Tiedotetaan ryhmämuotoisista palveluista. Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota ja kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä.	HYTE-työryhmät/ kunnat, aikuissosiaalityö, mielenterveys- ja päihdepalvelut
	Lievempien mielenterveyden ongelmien havaitseminen perustasolla. Nettiterapioiden tehokkaampi, systemaattisempi käyttö ja käytännöistä sopiminen.	Perusterveydenhuolto
	Sota- ja poikkeusolosuhteissa traumatisoituneiden, maahanmuuttotaustaisten lasten ja nuorten, heidän perheidensä sekä aikuisten hoidon ja kuntoutuksen kehittäminen.	Kototutumispalvelut, yhteistyöryhmä
	Käytöshäiriöisten lasten vanhempia tuetaan Voimaperheet toimintamallilla (seula kaikille alle 4-vuotiaiden vanhemmille sekä 3-6 –vuotiaille tarpeen mukaan).	Perhekeskuspalvelut, Lasten ja nuorten erityispalvelut, Maakunnallinen LAPE-yhteistyöryhmä

	<p>Otetaan käyttöön Huolet hallintaan toimintamalli 3-6. luokalla olevien lasten ahdistuksen hoitoon. Otetaan käyttöön nuorten ahdistuksen ja masennukseen tunnistamiseen liittyvä toimintamalli. Kehitetään maakunnallisesti perhevalmennusta lasta odottaville ja pienten lasten vanhemmille. Otetaan käyttöön ryhmäohjausmenetelmiä vanhemmuuden tukemiseksi. Kouluikäisten, käytös- ja tarkkaavaisuushäiriöisten lasten hoidossa kehitetään vanhempien ryhmämuotoista ohjausta ja kehitetään arjen kuntouttavia toimia yhdessä koulujen kanssa. Tunnistetaan kehitysviive koko palveluketjussa (tunnistaminen, peruspalvelut, erikoissairaanhoito) Raskausajan mielenterveysongelmien tunnistamiseen, hoitoon ja tarvitsemaan tukeen kiinnitetään huomiota. Lapset puheeksi – toimintamalli otetaan käyttöön maakunnallisesti. Lapsiperheiden palveluohjaus on käytössä ja sitä edelleen kehitetään. IPC-toimintamalli oppilashuollon käyttöön, konsultointi erikoissairaanhoidosta. Mielenterveyspalveluja tarjotaan oppilaitoksissa (psykologi ja psykiatrinen sairaanhoitaja)</p>	
	<p>Yhteispäivystyksen ja päihdepalvelujen virka-ajan ulkopuolella tapahtuvaa hoitoonohjausta kehitetään; selkeitä toimintaohjeita ja matalankynnyksen yhteydenottoja. Lisätään yhteispäivystyksen valmiuksia ja osaamista erilaisissa päihdeasiakkuuksissa (huumeet, PKV-lääkkeet ja sekakäyttö)</p>	<p>Päihdepalvelut, yhteispäivystys</p>
	<p>Vieroitushoidon akuuttia hoitoon pääsyä kehitetään. Lyhyet, tehokkaat interventiot ja hoitoajat. Laaditaan päihdepalveluiden jalkautuva toimintamalli.</p>	<p>Päihdepalvelut, lastensuojelu, psykiatria</p>
	<p>Turvataan ikääntyneiden mielenterveys- ja päihdepotilaiden oikeanlaiset palvelut. Runsaasti palveluja käyttävien potilaiden/asiakkaiden arvioinnin, hoidon, kuntoutuksen ja konsultaation, sekä toimialueiden välisen yhteistyön kehittäminen. Tiivistetään yhteistyötä eri palvelualueiden kanssa niin, että päällekkäinen työ vähenee (arviointi, hoito, kuntoutus).</p>	<p>Hoito ja hoiva/ kotihoito Mielenterveyskuntoutujien asumis- ja tukipalvelut Vastaanottopalvelut, aikuissosiaalityö, perhekeskuspalvelut, terveysosiaalityö</p>

		Tulevaisuuden Sote-keskushanke
	Tuetaan vanhempia elämäntilanteissa; tunnistetaan avun tarve ja vastataan siihen koordinoitusti, saumattomalla palveluketjulla. Lisätään mielenterveys- ja päihdetyön ammattilaisten tukea ja konsultaatiota perusterveydenhuollon vastaanotoilla.	Vastaanottopalvelut, perhekeskuspalvelut, psykiatrian avohoito, lapsiperheiden palveluohjaus
	116117 palveluun tulee toimintaohje (hoidontarpeen arvio, hoitoonohjausmalli) PSHTA- arviointimenettely perusterveydenhuollon käytössä (7vrk:ssa potilaaseen/asiakkaaseen ollaan yhteydessä) Otetaan käyttöön intensiivinen, Käypähoito-suositusten mukainen hoito, jonka avulla potilas/asiakas saa tarpeenmukaisen hoidon välittömästi, sitä tarvittaessa (toiminnanohjausjärjestelmä Pirkko)	Psykiatrian avohoito
	Sosiaalipäivystyksen, psykiatrian sairaanhoitajien ja yhteispäivystyksen yhteistyötä kehitetään poikkeuksellisissa elämäntilanteissa	Sosiaalipäivystys
	Laaditaan kuntayhtymän palveluihin päivitetty yhdenvertaisuussuunnitelma, jota seurataan osana laatuohjelmaa	Soiten kehittämissyksikkö

* Lapsuudessa todettu lukivaikeus voi olla riski mielenterveysongelmille aikuisena. Nuoruusiässä saatu tuki vähentää tätä riskiä. Riski aikuisiän ongelmiin pienenee selvästi. Parempi aikuisiän lukusujuvuus on myös yhteydessä vahvempaan itsetuntoon ja sosiaaliseen toimintakykyyn sekä myönteisempään mielialaan. Hoitamattomana oppimisvaikeudet lisäävät uupumisen, mielenterveyden- ja päihdeongelmien sekä työttömyyden ja syrjäytymisen riskiä. Päihteiden väärinkäyttäjillä on havaittu 70%oppimisvaikeuksia, kehityksellisistä oppimisvaikeuksista n.70% lukivaikeuksia.

LIITE 6. STRATEGIAN LAATINEET TYÖRYHMÄT

OHJAUSRYHMÄ

Kuntien HYTE-koordinoijat

sovellusvastaava, hyvinvointikoordinaattori Eeva Enfors, Kokkola

strategiapäällikkö Piia Isosaari, Kokkola

varhaiskasvatuksen johtaja, Terhi Elamaa, Toholampi

hallintosihteerin Antti Tattari, Veteli

sivistystoimenjohtaja Leena Kivijakola, Kannus

kunnanjohtaja Jari Penttilä, Halsua

sivistystoimenjohtaja Mailis Tastula, Kaustinen

sivistystoimenjohtaja, Tony Widjeskog, Kruunupyö

nuoris- ja vapaa-ajan sihteerin Jaakko Kinnunen, Perho

Soiten perheidenpalvelut

palvelualuejohtaja Nina Wikström, Soite

psykiatrisesta hoidosta vastaava ylilääkäri Jarkko Heino ylilääkäri, Soite

vastuualuejohtaja Jaakko Kosonen, Soite

palvelualuejohtaja Heidi Pettersson, Soite

ylilääkäri, kansallisen työryhmän jäsen Matti Kaivosoja, Soite

Soiten kehittämissyksikkö:

kehittämissuunnittelija Jussi Salminen, Soite

MIELENTERVEYDEN EDISTÄMISEN TYÖRYHMÄ

ylilääkäri, pysyvä asiantuntija Matti Kaivosoja, kansallisen työryhmän jäsen, Soite

palvelualuejohtaja Minna Lönnbäck, perhetukipalvelut/lastensuojelu, Soite

johtava sosiaalityöntekijä Johanna Alatalo, perhetukipalvelut/lastensuojelu, Soite

osastonhoitaja Markus Heikell, psykiatrian poliklinikka, Soite

sairaanhoitaja Milla Rautiainen, psykiatrian poliklinikka, Soite

apulaisosastonhoitaja Tiina Lerbacka, nuorisopsykiatria, Soite

terveydenhoitaja Sari Kola, koulu- ja oppilasterveydenhuolto, Soite

terveydenhoitaja Tiina Kivinen, koulu- ja oppilasterveydenhuolto, Soite

muutosagentti Katja Kivioja, LAPE (Lasten ja perheiden palveluiden muutosohjelma)

opiskelijahuollon koordinaattori Anne Eteläaho, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä

lehtori Arja Liisa Ahvenkoski, Centria
yliopettaja Hanna-Mari Pesonen, Centria
lehtori Juha Pekola, Centria
koulupsykologi Pauli Niemi, Kokkola
koulukuraattori Laura Sahlgren, Kokkola
sivistysjohtaja Eeva Päiviö, Toholampi
varhaiskasvatusjohtaja Terhi Elamaa, Toholampi
diakoniatyöntekijä Maija Kupsala, Kokkolan seurakuntayhtymä
diakoniatyöntekijä Mervi Keränen, Kokkolan seurakuntayhtymä
koulukuraattori Susanna Hakala, Lestijärvi
toiminnanjohtaja Harri- Heikki Niemi, Keski-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry
koulukuraattori Sarita Pohjolainen, Veteli, Halsua
omaiskoordinaattori Katrin Björklund, FinFami Pohjanmaa ry

RIIPPUVUUSHAITTOJEN EHKÄISYN TYÖRYHMÄ

PAKKA-toimintamalli

Kysyntätyöryhmä

sivistyslautakunnan edustaja Pirjo Urpilainen, Kokkola

vt. ruotsinkielisten opetuspalvelujen ja nuorisotoimen johtaja Ronnie Djupsund

ylitarkastaja Irmeli Tamminen, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

perheterapeutti Juha Pohjonen, perhekeskuspalvelut, Soite

perheneuvolan johtaja Arja Seppälä, perhekeskuspalvelut, Soite

sosiaaliohjaaja Elina Ihanus, sosiaalipäivystys/ Ankkuri-tiimi, Soite

muutosagentti Katja Kivioja, LAPE, Soite

sivistysjohtaja, rehtori Mailis Tastula, Kaustinen

sivistysjohtaja Eeva Päiviö, Toholampi

sovellusvastaava/hyvinvointikoordinaattori Eeva Enfors, Kokkola

sivistystoimenjohtaja Leena Kivijakola, Kannus

kunnanjohtaja Jari Penttilä, Halsua

hallintosihteeri Antti Tattari, Veteli

nuoriso- ja vapaa-aian sihteeri Jaakko Kinnunen, Perho

sivistystoimenjohtaja Tony Widjeskog, Kruunupyy

poliisi Juha Puurula, Pohjanmaan poliisilaitos

edustaja Anneli Palosaari, Kokkolan seudun Ehyt ry

opiskelijahuollon koordinaattori Anne Eteläaho, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä

aluekoordinaattori Miia Hietaniemi, EHYT ry

lehtori Arja-Liisa Ahvenkoski, Centria AMK

sivistysjohtaja Eeva Päiviö, Toholampi

varhaiskasvatuksen johtaja Terhi Elamaa, Toholampi

vapaa-aikaohjaaja Niina Tiala, Lestijärvi

tuntiopettaja Juha Pekola, Centria AMK

etsivä nuorisotyöntekijä Tero Puusaari

Tarjonta/saatavuus työryhmä

ylitarkastaja Irmeli Tamminen, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

palvelupäällikkö Kaija Haldin, ALKO

poliisi Vesa Toivanen, Pohjanmaan poliisilaitos

toiminnanjohtaja Kari Moilanen, City-Kokkola

Yrittäjäomistaja Heikki Häyrynen, Suomen Vartiomiehet Oy

sovellusvastaava, hyvinvointikoordianattori Eeva Enfors, Kokkola

sivistysjohtaja Leena Kivijakola, Kannus

sivistysjohtaja Mailis Tastula, Kaustinen

viestinnän asiantuntija Suvi Melender-Lågländ, Soite

ylitarkastaja Esa Pihlajamäki, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

ylitarkastaja Jenni Köpman, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

ylitarkastaja Johanna Holmang-Jaskari, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUJEN TYÖRYHMÄ

Psykiatrian ja päihdepalveluiden johtoryhmä

palvelualuejohtaja Nina Wikström, psykiatria ja päihdepalvelut, Soite
ylilääkäri, psykiatrisesta hoidosta vastaava ylilääkäri Jarkko Heino, Soite
vastuualuejohtaja Marianne Aarrekangas, psykiatrian avohoito, Soite
vastuualuejohtaja Sakari Ruisaho, aikuispsykiatria, osastohoito
johtava sosiaalityöntekijä Magdalena Snellman, Soite
va. johtava psykologi Päivi Häggblom, Soite
vastuualuejohtaja Johanna Kotamäki, päihdepalvelut, Soite
vastuualuejohtaja Lena Pietilä, mielenterveyskuntoutujien asumis- ja tukipalvelut, Soite

Yhteispäivystys

vastuualuejohtaja, osastonhoitaja Pirjo Sinko, Yhteispäivystys, Soite

Perusterveydenhuolto

ylilääkäri Lotta Seppinen, Soite
yleislääketieteen erikoislääkäri Teemu Parpala,

Sosiaalityö

palvelualuejohtaja Marja Paananen, aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki, Soite

PUHEEUVOROT NYT-seminaarissa 7.10 2019 strategiatyön evästämiseksi

ENTER –hanke, hanketyöntekijä Minna Päivärinta

ENTER- hankkeen tavoitteena on vahvistaa riippuvuusongelmaisten nuorten ja aikuisten keskipohjalaisten sosiaalista osallisuutta ja parantaa heidän toiminta- ja työkykyään niin, että heidän mahdollisuutensa edetä kohti opiskelu- ja työelämään valmentaviin palveluihin paranevat

SOSIAALIPÄIVYTYS, perhepalveluiden sosiaaliohjaaja Elina Ihanus, Ankkuri-tiimi

Sosiaalipäivystys toimii ympärivuorokautisesti kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi kaiken ikäisille sosiaalisen avun tilanteisiin.

Sosiaalipäivystykseen voit soittaa esimerkiksi seuraavissa asioissa: äkillisissä ja odottamattomissa kriisitilanteissa, joihin tarvitaan kiireellisesti apua, kun sinulla on huoli lapsesta ja haluat tehdä lastensuojeluilmoituksen, perheväkivaltatilanteissa, alaikäisten päihteidenkäytön ja rikollisuuteen liittyvissä tilanteissa akuuttitilanteissa, joissa ikäihminen/vammaisen ei pärjää yksin kotona sekä muissa sosiaalisen hädän tilanteissa, jotka vaativat kiireellistä apua

ETSIVÄ NUORISOTYÖ, etsivän nuorisotyön koordinaattori Pirita Kylmä, Kokkolan kaupunki

Etsivä nuorisotyö auttaa 15-28 -vuotiaita nuoria löytämään oikeat palvelut opiskelun, työn ja toimeentulon tueksi. Etsivät auttavat elämäntilanteen selvittelyssä, käytännön asioiden hoidossa, virastokäynneillä sekä antavat henkilökohtaista ohjausta nuoren toiveen mukaa

POLIISIN PUHEENVUORO, oppilaitospoliisi Juha Puurula, Pohjanmaan poliisilaitos

Nettipoliisitoiminta on osaltaan poliisin ennalta estävää toimintaan. Nettipoliisit osallistuvat myös rikosten selvittelyyn ja tiedottavat tärkeistä ja ajankohtaisista asioista. Nettipoliisitoiminnalla halutaan myös madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin. Palveluissa ei voida kuitenkaan käsitellä luottamuksellisia tai yksityisyyden suojan piiriin kuuluvia tietoja.

LÄHEISEN PUHEENVUORO, Kondis ry

Kondis rf, ry toimii linkkinä huumeiden käyttäjän, läheisten ja viranomaisten välillä ja antaa konkreettisia välineitä elämänhallintaan niin läheisille kuin käyttäjillekin. Kondis ohjaa läheisten vertaistukiryhmiä, toimii tukihenkilönä puhelimitse, netissä, sähköpostitse ja kasvotusten, auttaa konkreettisesti edunvalvonnassa ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti huumeasioihin

LAPE /Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma, muutosagentti Katja Kivioja, Tatu Taipale ja Jenni Kuljunlahti, Kokkolan nuorisovaltuusto

LAPE-muutosohjelmassa on neljä eri kehittämiskokonaisuutta: perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto, erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen, varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitlapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena sekä lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos.

IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT, asiakasohjaus ja avopalvelut palvelualuejohtaja Hanna Saarinen, Soite

Asiakasohjaus ja avopalvelut yksikössä kiinnitetään erityistä huomiota ikääntyneiden kotiin annettaviin ja kuntoutumista edistäviin palveluihin. Tuen ja palveluiden tarpeen monipuolinen, moniammatillinen ja systemaattinen arviointi tehdään aina silloin kun herää huoli siitä, ettei ikääntynyt henkilö selviä arjestaan ilman toisen ihmisen apua tai tällainen tilanne on odotettavissa

KESKI-POHJANMAAN SOSIAALIPSYKIATRINEN YHDISTYS (sosiaalisen kuntoutuksen palvelut, asumispalvelut), sosiaalisen kuntoutuksen johtaja Harri - Heikki Niemi

Keski-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on auttaa alueen mielenterveyskuntoutujia sosiaalipsykiatrisen kuntoutuksen ja ehkäisevän mielenterveystyön keinoin saavuttamaan kullekin optimaalinen itsenäisen elämän ja osallisuuden taso.

KOKKOLAN ENSI- JA TURVAKOTI RY (turvakoti, Iida, Liina), toiminnanjohtaja Marita Loukiainen

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry on lastensuojelujärjestö, jonka tarkoituksena on turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta ja perhettä, ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä kehittää perhetyötä yhteistyössä eri viranomaisten ja vapaaehtoistahojen kanssa. Yhdistys ylläpitää Ensi- ja turvakoti Aina, Ensikoti Iidaa, Avopalveluyksikkö Liinaa, kriisi- ja väkivaltatyöyksikkö Väkevää, Vanhemmuuden tuki-yksikkö HELMEÄ sekä koordinoi Rikosuhripäivystyksen Kokkolan palvelupistettä.

ESPERIKODIT, yksikön päällikkö Pauliina Hansen, Espero

Esperi Care tarjoaa monipuolisia asumispalveluita ja laadukasta palveluasumista ikäihmisille, mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, kehitysvammaisille sekä vammaispalvelun asiakkaille ympäri Suomen. Lisäksi tarjoamme hoidon tukena lääkäripalveluja.

KOKKOTYÖ- SÄÄTIÖ, toimitusjohtaja Sanna-Mari Levijoki

Kokkotyö-säätiö on työvalmennuksen asiantuntija- ja palveluorganisaatio.

KOKKOLAN SUOMALAISEN SEURAKUNNAN DIAKONIA TYÖ, PÄIHDE-, KRIMINAALI- JA KATULÄHETYSTYÖ

diakoniatyöntekijä Anna Maija-Kupsala

Seurakuntayhtymän päihde- ja kriminaalityö ja katulähetys on erityisdiakoniaa, joka kohtaa, tukee, auttaa ja ohjaa kodittomia, päihdeiden kierteisiin joutuneita ja heidän läheisiään sekä vankilasta vapautuvia ja heidän läheisiään

AVOMINNE, päihde- ja läheisohjaaja, kouluttaja Virpi Karhu

Avominne on asiantuntijayritys, joka tarjoaa hoitoa päihde-, peli- ja läheisriippuvuuteen sekä riippuvaisten läheisille. Avominne Päihdeklินิกoiden palveluihin kuuluvat myös työnohjaus ja koulutuspalvelut

STRATEGIALUONNOKSEN KUULEMINEN ENNEN HALLINNOLLISIA PÄÄTÖKSIÄ

Alueen koulukuraattorit

Alueen seurakunnat

Alueen hyvinvointityöryhmät

ANKKURI- tiimi

Centrian opiskeluhuollon ohjausryhmä

City-Kokkola, hallitus

ENTER-hanke

FinFami Pohjanmaa, hallitus

Hoito ja hoiva/ toimialueen johtoryhmä, Soite

Kehitysvammahuolto- ja vammaispalvelut/ toimialueen johtoryhmä, Soite

Keski-Pohjanmaan etsivät nuorisotyöntekijät

Keski-Pohjanmaan mielenterveysyhdistys ry/ Varaventiili

Ammattillisen opiskeluhuollon ohjausryhmä KPEDU

Keski-Pohjanmaan liitto, johtoryhmä

Keski-Pohjanmaan perheasiain neuvottelukeskus

Keski-Pohjanmaan vammaisneuvosto

Keski-Pohjanmaan vanhusneuvosto

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry (eri yksiköt)

Kokkolan rovastikunnan diakoniatöimikunta

KPSPY ry, mielenterveyskuntoutajat

LAPE- yhteistyöryhmä

Monikulttuurisuusneuvosto

Perheiden palvelut/toimialueen johtoryhmä, Soite

Perhekeskusjohtoryhmä, Soite/ Perheiden palvelut

Perhekeskustiimit, Soite
Romaniasiaain neuvottelukunta
Soiten asiakasraadit
Soite Asiakasohjaus ja avopalvelut
Soite KehVa
Soite Perhetukipalvelut ja lastensuojelu
Soite Perhesosiaalityö
Soite toimi-, palvelu- ja vastuualuejohtajat
Soite, Vauvatiimi
Terveysten ja sairaanhoidon palvelut/ toimialueen johtoryhmä, Soite
Toimenalojen HYTE-työryhmä, Soite
Yhteisöklubi Silta/ järjestöt